

PŘÍRODNÍ POLYMERY

Přírodní gumy

RNDr. Ladislav Pospíšil, CSc.

POLYMER INSTITUTE BRNO

spol. s r.o.

ladislav.pospisil@polymer.cz

www.polymer.cz

pospisil@gascontrolplast.cz

www.gascontrolplast.cz

UČO:29716

LEKCE	datum	téma
1	19.IX.	Úvod do předmětu - Struktura a názvosloví přírodních polymerů, literatura
2	26. IX.	Deriváty kyselin, - přírodní pryskyřice, vysýchavé oleje, šelak
3	3. X.	Vosky
4	10. X.	Přírodní gummy. Polyterpeny – přírodní kaučuk, získávání, zpracování a modifikace
5	17. X.	Polyfenoly – lignin, huminové kyseliny
6	24. X.	Polysacharidy I – škrob
7	31. X.	Polysacharidy II – celulóza
8	7. XI.	Bílkovinná vlákna I
9	14. XI.	Bílkovinná vlákna II
10	21. XI.	Kasein, syrovátka, vaječné proteiny
11	28. XI.	Identifikace přírodních látek
12	5. XII.	Laboratorní metody hodnocení přírodních polymerů
13	12. XII.	EXKURZE –ŠKROBÁRNA, VÝROBA A ZPRACOVÁNÍ ŠKROBŮ bude zařazeno podle časových možností i jindy
14	19. XII.	EXKURZE – KOŽELUŽNA, VÝROBA KLIHU A ŽELATINY bude zařazeno podle časových možností i jindy

Trochu terminologie je nutné

POLYTERPENY

Kaučuk – vulkanizace – PRYŽ

Rubber – Vulcanization – Vulcanized Rubber

**PŘÍRODNÍ GUMY = POLYSACHARIDY =
KLOVATINY**

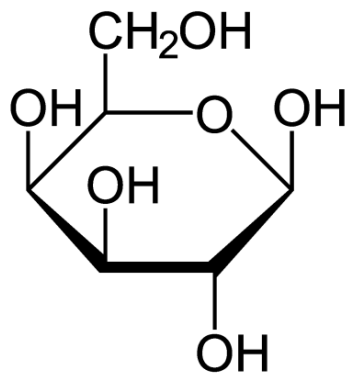
Kde se v češtině vzal výraz GUMA?

Z německého GUMMI = PRYŽ

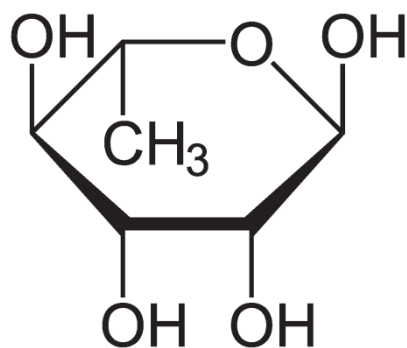
Kaučuk je německy Kautschuk

Přehled rostlinných GUM

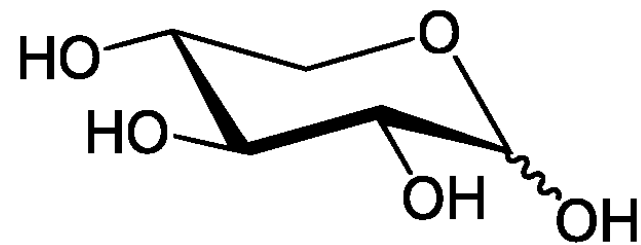
Monosacharid	Arabská guma	Tragant	Třešňová guma	Švestková guma	Broskvová guma
	(%)				
kys. glukuronová	16	-	12	15	7
kys. galaktonová	-	43	-	-	-
arabinoza	19	3	55	34	43
galaktosa	52	4	21	40	36
rhamnosa	14	-	stopy	-	stopy
xylosa	-	40	-	11	14
manosa	-	-	10	-	-
fukosa	-	10	-	-	-

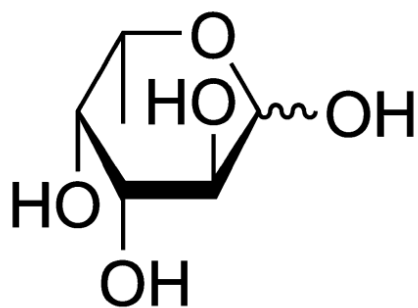
Galaktóza

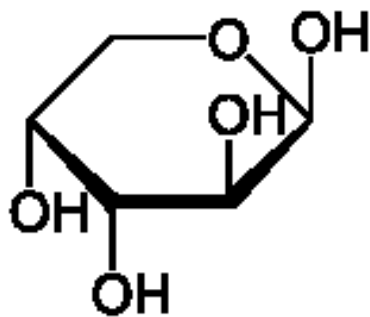
Ramnóza
(rhamnose)

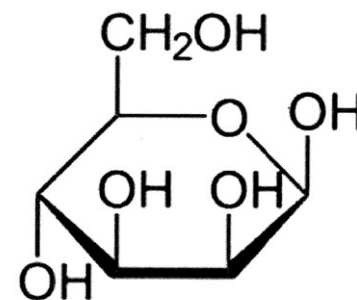
Xylóza

Fukóza

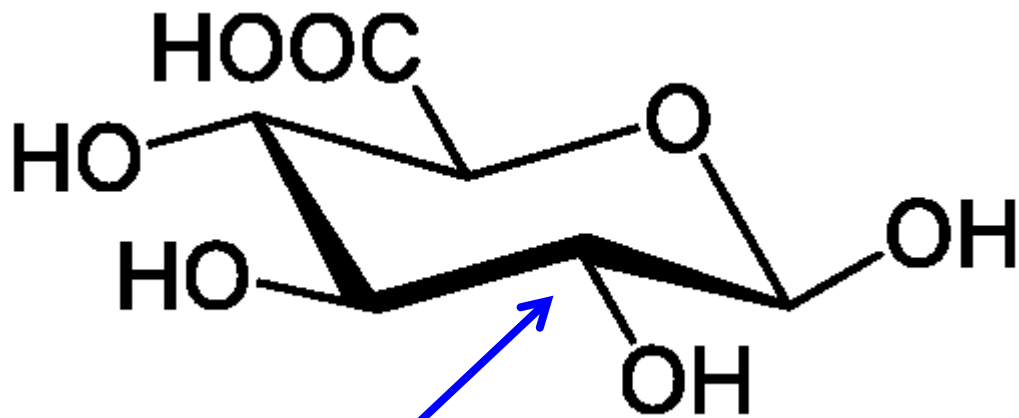

Arabinóza

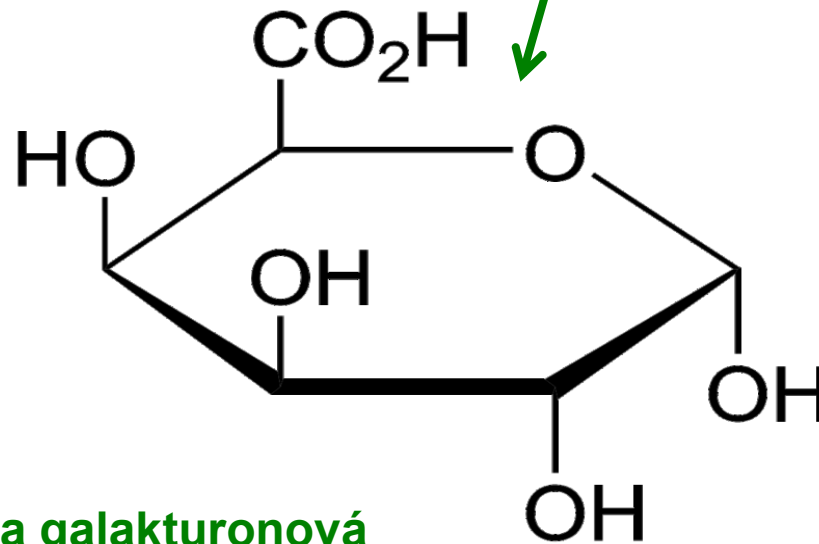
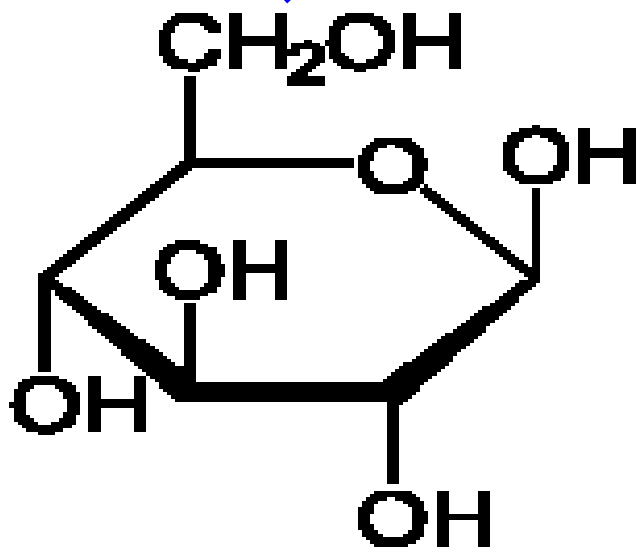
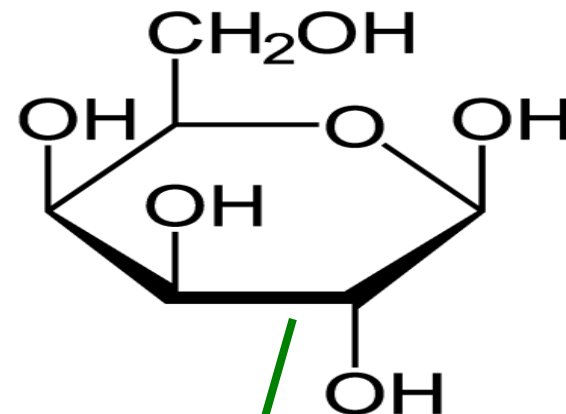

β -D-Mannopyranose

Kyselina glukoronová

Galaktóza

β D glukóza

Kyselina galakturonová

Přírodní gummy a tzv. ÉČKA

Většina přírodních GUM patří mezi tzv. ÉČKA!

- Seznam ÉČEK najdete na www.emulgatory.cz (OTEVŘÍT)
- PŮSOBÍ JAKO
  - Zahušťovadla
  - Emulgátory
  - Stabilizátory reologických vlastností
  - Pojivo tablet a pilulek ve farmacii
  - .....

Přírodní gummy = KLOVATINY

- Získávají se sběrem zaschlých výtoků z poraněných ovocných stromů
- Od PRYSKYŘIC se liší tím, že ve vodě jsou rozpustné nebo alespoň silně botnají

NEJBĚŽNĚJŠÍ PŘÍRODNÍ GUMY

- **Arabská guma**
- **Tragant**
- **Ovocné gummy**
  - Třešňová
  - Švestková
  - Broskvová

Přírodní gummy = KLOVATINY

- Často znečištěné bílkovinnými složkami
- Kyselou složkou jsou oxidované sacharidy (**Kyselina glukoronová, Kyselina galakturonová**), často ve formě solí Ca^{+2} , Mg^{+2} , Na^{+}
- **Kyselou hydrolýzou lze rozložit na sacharidy > analýzy chromatografií na tenké vrstvě**
- Rozpustnost závisí i na pH

Arabská GUMA (E 414) – nejběžnější rostlinná guma

Vypadá to jako PRYSKYŘICE!

Akácie senegalská

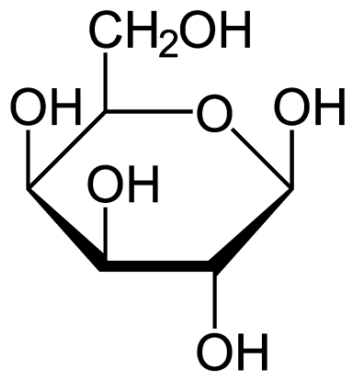

Arabská GUMA (E 414)

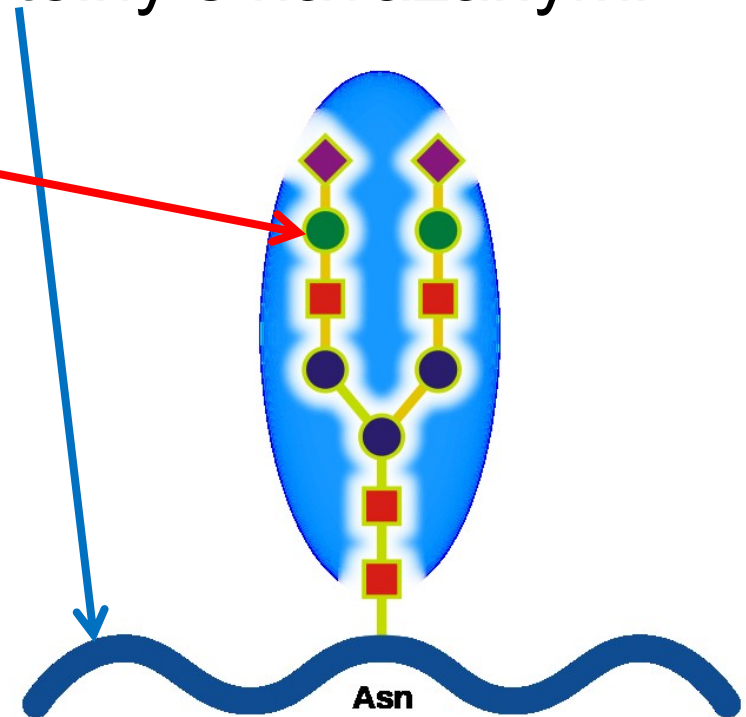
- **OBSAHUJE**

- **Polysacharidy**

- **Glykoproteiny** jsou proteiny s navázanými sacharidy

Galaktóza – hlavní složka

Arabská GUMA (E 414)

- Rozvětvená struktura
- Molekulová hmotnost je 250 000 až 1 000 000 Da
- Rozpustná ve vodě , až 40 % hmot.

NEPOTRAVINÁŘSKÉ POUŽITÍ

- LEPIDLA (papír, knižní vazba)
- POJIVA BAREV (akvarel, tempera, pastel)

Tempera

- Emulze vodou ředitelná, např. VAJEČNÁ TEMPERA, OLEJOVÁ TEMPERA
- Arabská GUMA je zde STABILIZÁTOR EMULZE

Arabská GUMA (E 414) – co ještě lze nalézt v literatuře

- J. Králová: PŘÍRODNÍ POLYMERY, VŠCHT Praha (katedra polymerů) 1990, str.42: „**Je to jedna z nejstarších drog**“ (s tím zkušenost já nemám)
- Anonym na Wikipedia: **V kultuře vykuřovadel slouží zejména jako významné pojídlo tekutých látek, zejména éterických olejů. Drcená se používá jako součást bylinných vykuřovadel, protože snadno přebírá vonné vlastnosti jiných látek. Arabská guma nemá vlastní výraznou vůni.**

Tragant (eng. Tragacanth) E413

- **slizová látka** pocházející z některých asijských druhů rostliny zvané **kozinec** (zejména jde o druhy Astragalus gummifer, Astragalus adscendens a Astragalus microcephalus)
- Používá se jakožto stabilizátor, emulgátor a zahušťovadlo do cukrovinek, omáček a salátových zálivek
- **Malířský a polygrafický stabilizátor či apretační látka na textil**
- **Ve vodě se obtížně rozpouští, většinou pouze bobtná, nerozpouští se úplně a vytváří gel**
- **Používá se k přípravě pastelů (suchý, prašný pastel)**

Ovocné gummy

- **Podobné arabské gumě a tragantu**
  - Třešňová
  - Švestková
  - Broskvová
  - Višňová
  - Meruňková
- **Ve vodě většinou jen bobtnají (ukázka)**
- **Ve EtOH nerozpustné (ukázka)**
- **Tmavší zbarvení > omezení na tmavé pigmenty**
- **Filmy relativně (oproti arabské gumě) pružnější**

Umělá klovatina

Lepidlo na papír na bázi

DEXTRINU

Barva jako skutečná

KLOVATINA

Spoje relativně křehké!